

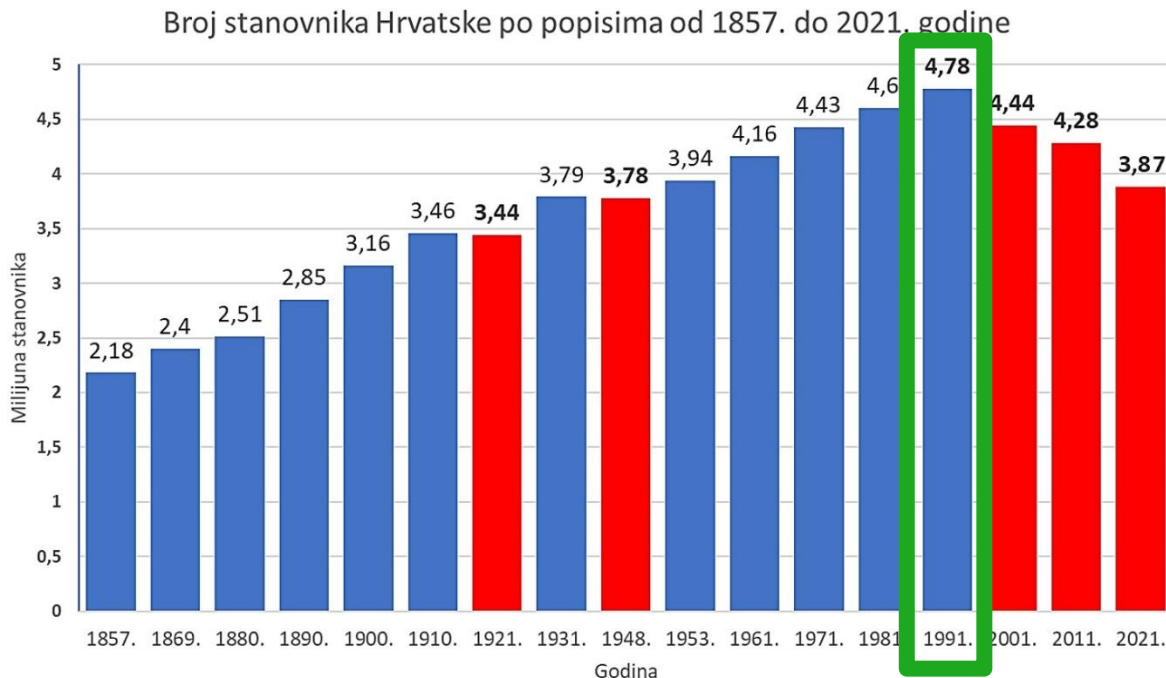
PONAVLJANJE ZA 3. ISPIT

STANOVNIŠTVO HRVATSKE

RAZVOJ NASELJENOSTI

- prvi popis stanovništva u Hrvatskoj – **1857.** – oko **2,2 mil.** st.
- po zadnjem popisu iz 2021. – **3,871 mil.** st (27. u Europi)
- popisi se provode **svakih 10 godina**
- od **17 popisa stanovništva** u Hrvatskoj povijesti, u **12** ih se bilježi **prirodni rast**, a u **5 prirodni pad** u odnosu na prethodni popis

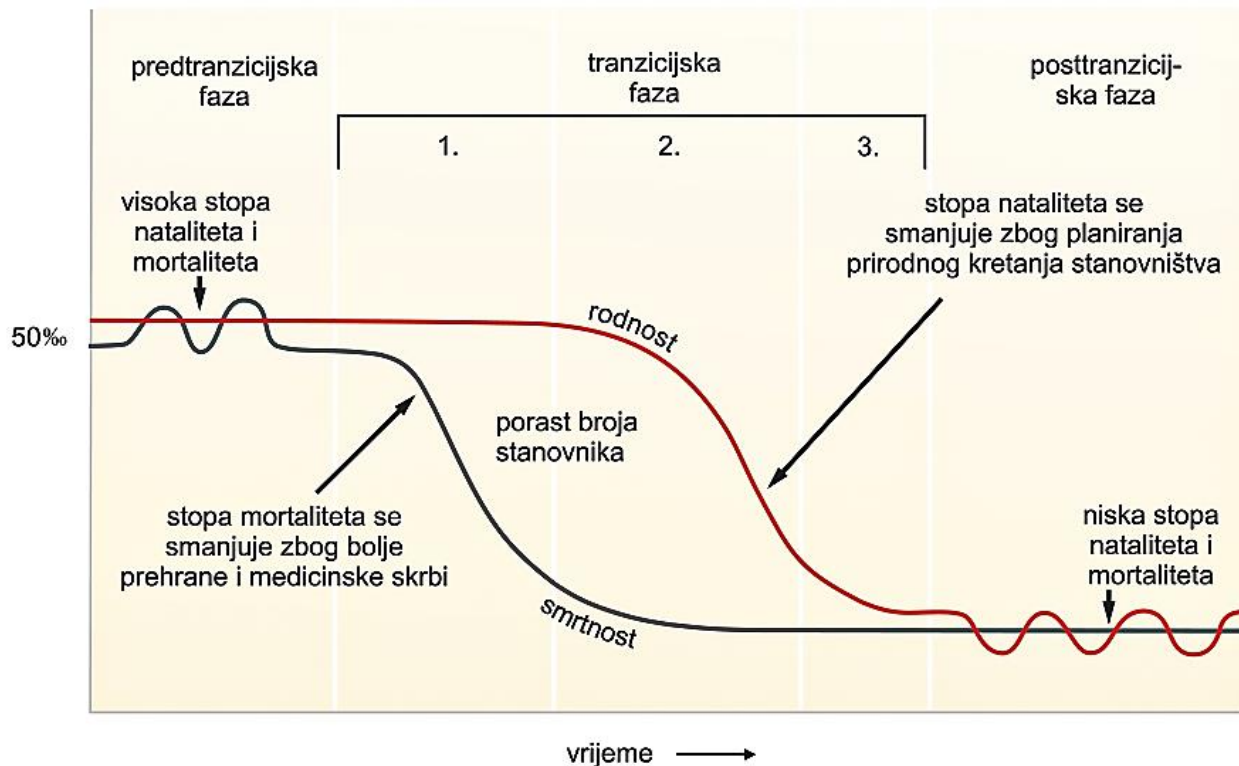
PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

‰

- osnovni pojmovi iz demografije:
 - **STOPA NATALITETA** ili rodности – broj živorodene djece na 1000 stanovnika
 - **9,4 ‰ (2021.)** = 36 508 djece
 - **STOPA MORTALITETA** ili smrtnosti – broj umrlih na 1000 stanovnika
 - **16,2 ‰ (2021.)** = 62 712 osoba
 - **STOPA PRIRODNE PROMJENE** – razlika između stope rodности i smrtnosti
 - **-6,8 ‰ (2021.)** = 26 204 osoba manje

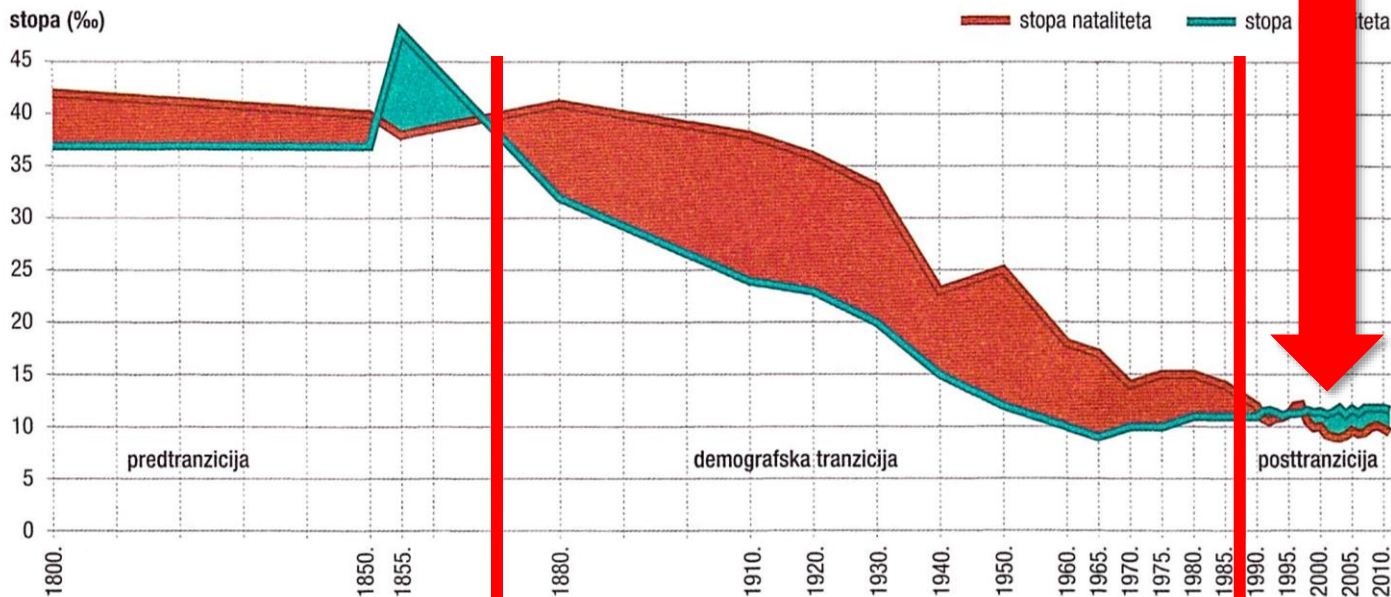
PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

- **DEMOGRAFSKA TRANZICIJA** – prijelaz s **visokih stopa** rodnosti i smrtnosti s **malim i nepostojanim prirodnim prirastom**, na **niske stope** rodnosti i smrtnosti s **malim ali postojanim prirodnim prirastom**

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA OD 1800. – 2011.

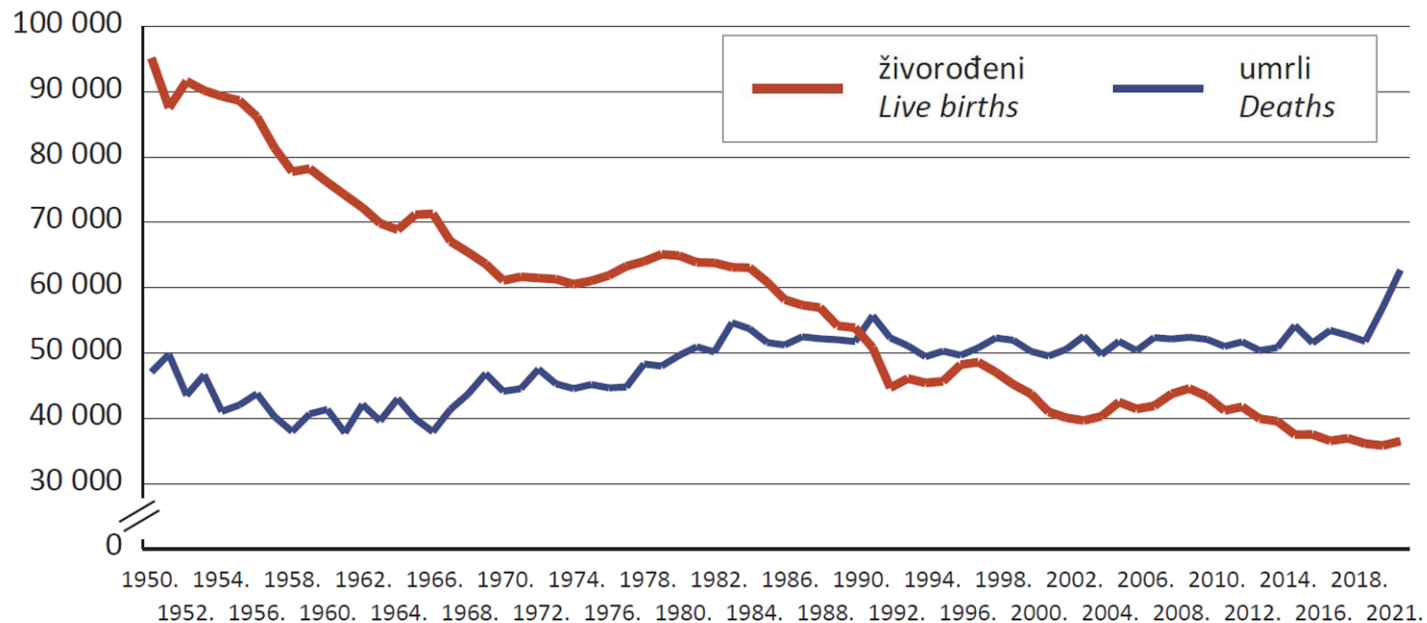
– od 1980-ih Hrvatska ulazi u **posttranzicijsku fazu** demografskog razvoja – prirodni pad broja stanovništva – **veća stopa mortaliteta od nataliteta**

velika stopa nataliteta (40%)
i mortaliteta (27 – 39%) –
razdoblje **predtranzicije**

razdoblje demografske tranzicije – stope
rodnosti i smrtnosti se smanjuju (do
15%) – stabilan i nizak prirodni prirast

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA HRVATSKE

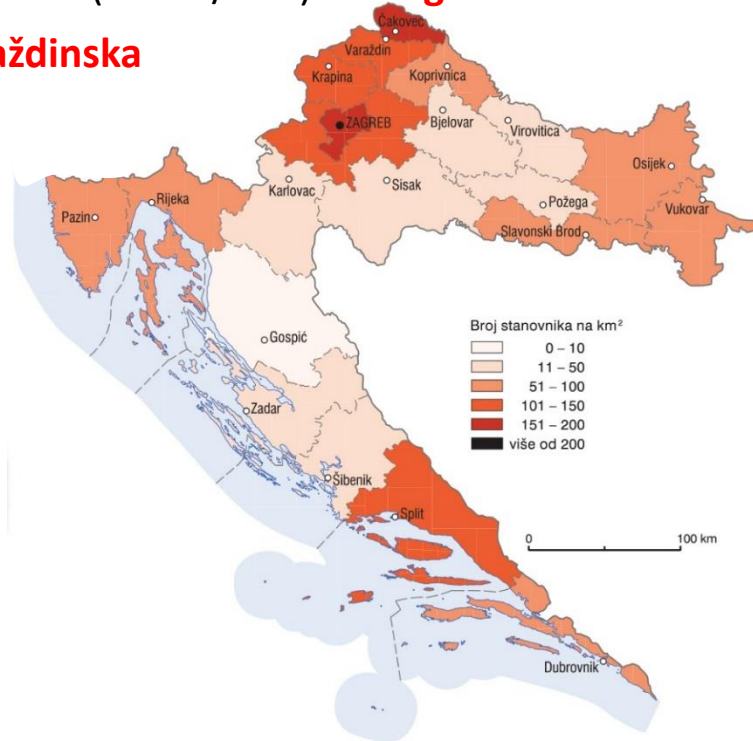

Prirodno kretanje stanovništva Hrvatske od 1950. do 2021. godine (Žene i muškarci u Hrvatskoj 2023. (DZS))

- 2021. godine u Hrvatskoj je **rođeno 36 508** djece, a **umrlo je 62 712** osoba
→ prirodno smanjenje od **26 204** osoba
- od 2011. do 2021. – **141 707** više umrlih nego rođenih

GUSTOĆA NASELJENOSTI

- prosječna gustoća naseljenosti Hrvatske – **68,7 st/km²**
- **rijetko naseljeni** **otoci** (25 st/km²) i **Gorsko-kotlinska Hrvatska** (12 st/km²)
- **najgušće naseljena** **Središnja Hrvatska** (107 st/km²) i **veći gradovi**
 - **Međimurska** (156 st/km²) i **Varaždinska** županija (>130 st/km²)
 - **Grad Zagreb** (1232 st/km²)

DEPOPULACIJA HRVATSKE

- u odnosu na popis 2011. bilježi se **pad od 413 000 stanovnika** ili **9,64% manje stanovništva u posljednjih 10 godina** (*Split + Rijeka + Osijek*)
 - *Split + Rijeka + Osijek + Gospić + Otočac + Senj + Novalja*
 - *161 000 + 108 600 + 97 000 + 11 000 + 8 300 + 6 000 + 3 600 = 395 500 stanovnika*
- zabilježena je **depopulacija u svim županijama** u odnosu na popis iz 2011.
- izraženija **depopulacija na selima** (mlađa populacija seli u gradove i inozemstvo)

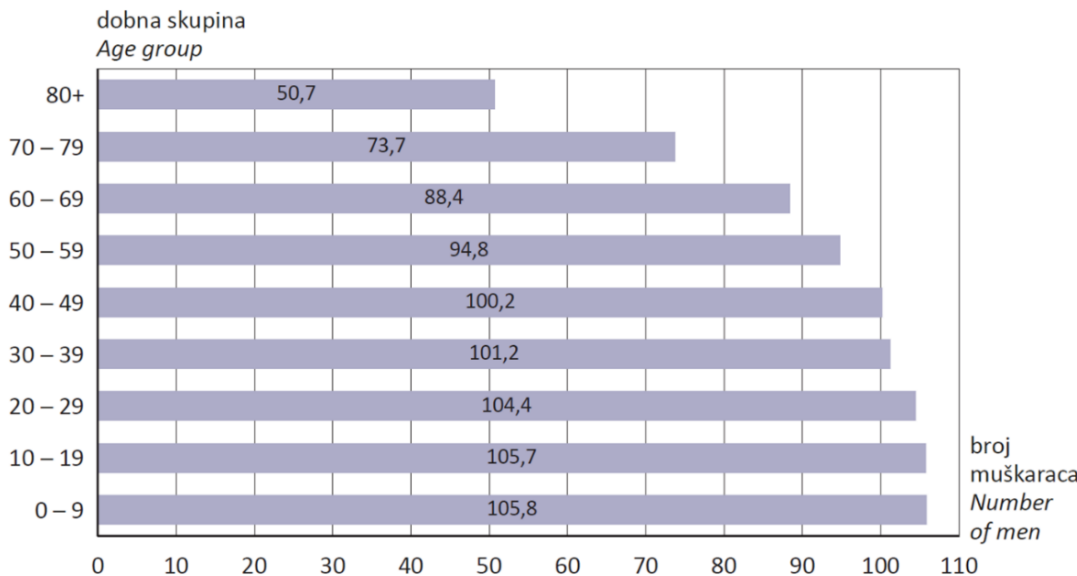
STRUKTURA STANOVNIŠTVA HRVATSKE

biološka, narodnosna, vjerska, gospodarska i obrazovna struktura

STRUKTURA STANOVNIŠTVA HRVATSKE

- **BIOLOŠKA STRUKTURA STANOVNIŠTVA** je sastav stanovništva prema dobi i spolu
- u Hrvatskoj je više ženskog (**51,8%**) nego muškog (**48,2%**) stanovništva, posebno starije dobi (*60% st. starijeg od 60 god i 70% st. starijeg od 75 god*)
- **KOEFICIJENT MASKULINITETA** – označava broj muškaraca na 100 žena

Izvor: Žene i muškarci u Hrvatskoj 2023. – www.dzs.hr

SASTAV STANOVNIŠTVA PREMA DOBI

- **INDEKS STARENJA** – brojčani odnos između stanovništva starijeg od 60 godina i mlađeg od 20 → Hrvatska – **156** (2021.)
- **KOEFICIJENT STAROSTI** – udio stanovništva starijeg od 60 godina u ukupnom stanovništvu → Hrvatska – **29,9%** (2021.)
- **KOEFICIJENT MLADOSTI** – udio stanovništva mlađeg od 20 godina u ukupnom stanovništvu → *(14% stanovništva mlađeg od 14 god)*

KOEFICIJENT STAROSTI I INDEKS STARENJA

KOEFICIJENT STAROSTI I INDEKS STARENJA, POPISI 1953. – 2021.

AGE COEFFICIENT AND AGEING INDEX, 1953 – 2021 CENSUSES

	Koeficijent starosti ¹⁾ <i>Age coefficient¹⁾</i>			Indeks starenja ²⁾ <i>Ageing index²⁾</i>		
	ukupno <i>Total</i>	žene <i>Women</i>	muškarci <i>Men</i>	ukupno <i>Total</i>	žene <i>Women</i>	muškarci <i>Men</i>
1953.	10,3	11,6	8,8	27,9	33,8	22,2
1961.	11,8	13,3	10,1	34,3	41,1	27,7
1971.	15,0	16,9	12,9	47,2	56,2	38,5
1981.	15,0	17,6	12,1	52,6	65,3	40,4
1991.	17,7	21,0	14,3	66,7	83,3	50,8
2001.	21,6	24,9	18,1	90,7	110,8	71,6
2011.	24,1	27,4	20,5	115,0	139,0	92,3
2021.	29,9	32,9	26,7	156,2	183,2	130,7

1) Koeficijent starosti jest postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu.

2) Indeks starenja jest postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na stanovništvo mlađe od 20 godina.

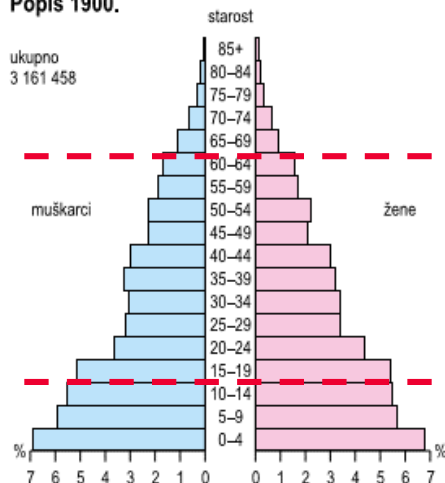
STRUKTURA STANOVNIŠTVA HRVATSKE

- **stanovništvo Hrvatske stari** (posebno u posljednjih 20 god)
 - **21%** mladog (0-19 god), **55%** zrelog (20 – 59 god) i **24%** starog (više od 60 god)
 - prosječna starost – **44,3 godine** (2021.) – *muškarci 42,6 godina, žene 46,0 godina*
 - očekivano trajanje života (za rođene 2021.) – **M: 73,4 god; Ž: 79,6 god.**
- **najstarije stanovništvo** u Ličko-senjskoj županiji (45 god) i Šibensko-kninskoj (44 god)
- **najmlađe stanovništvo** u Međimurskoj županiji – 40 god u prosjeku

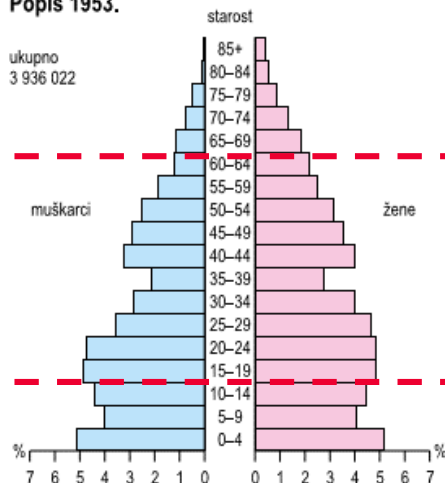
DOBNO-SPOLNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA RH

– dobno-polna piramida u obliku **urne** (prevladava zrelo i starije stanovništvo)

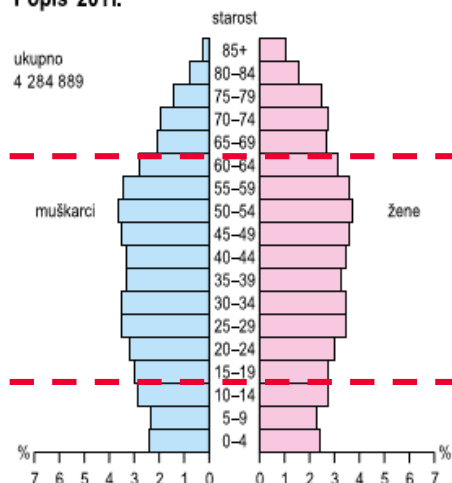
Popis 1900.

Popis 1953.

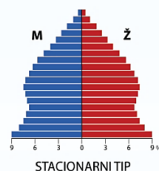
Popis 2011.

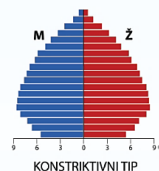
OSNOVNI TIPOVI POPULACIJSKIH PIRAMIDA

prevladava **mlado** stanovništvo

prevladava **zrelo** stanovništvo

prevladava **staro** stanovništvo

NARODNOSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA RH

- **90% Hrvata** (3,9 mil. st), 4,4% Srba, 1% Bošnjaka (*popis 2011.*)
- Talijani, Albanci, Romi, Mađari i Slovaci – preko 10 000 pripadnika
- smanjuje se broj Srba
- Talijana najviše ima u Istri i Rijeci
- Slovaci, Česi, Rusini, Nijemci i Mađari – u Slavoniji i Srijemu

NARODNOSNI SASTAV STANOVNIŠTVA HRVATSKE 1991., 2001. I 2011. GODINE

Narod / nacionalna manjina	1991.		2001.		2011.	
	Broj	Posto	Broj	Posto	Broj	Posto
Hrvati	3,736.356	78,10	3,977.171	89,60	3,874.321	90,40
Srbi	581.663	12,20	201.631	4,54	186.633	4,40
Bošnjaci	-	-	20.755	0,47	41.096	1,00
Talijani	21.303	0,45	19.636	0,44	17.807	0,40
Mađari	22.355	0,47	16.595	0,37	14.048	0,30
Albanci	12.032	0,25	15.082	0,34	18.081	0,40
Slovenci	22.376	0,47	13.173	0,30	10.517	0,25
Česi	13.086	0,27	10.510	0,24	9641	0,22
Ostali i neizjašnjeni	375.094	7,79	162.907	3,70	112.745	2,60

(izvor: Popis stanovništva 2001. i 2011.; Statistički ljetopis 2012., DZS)

VJERSKA STRUKTURA STANOVNIŠTVA RH

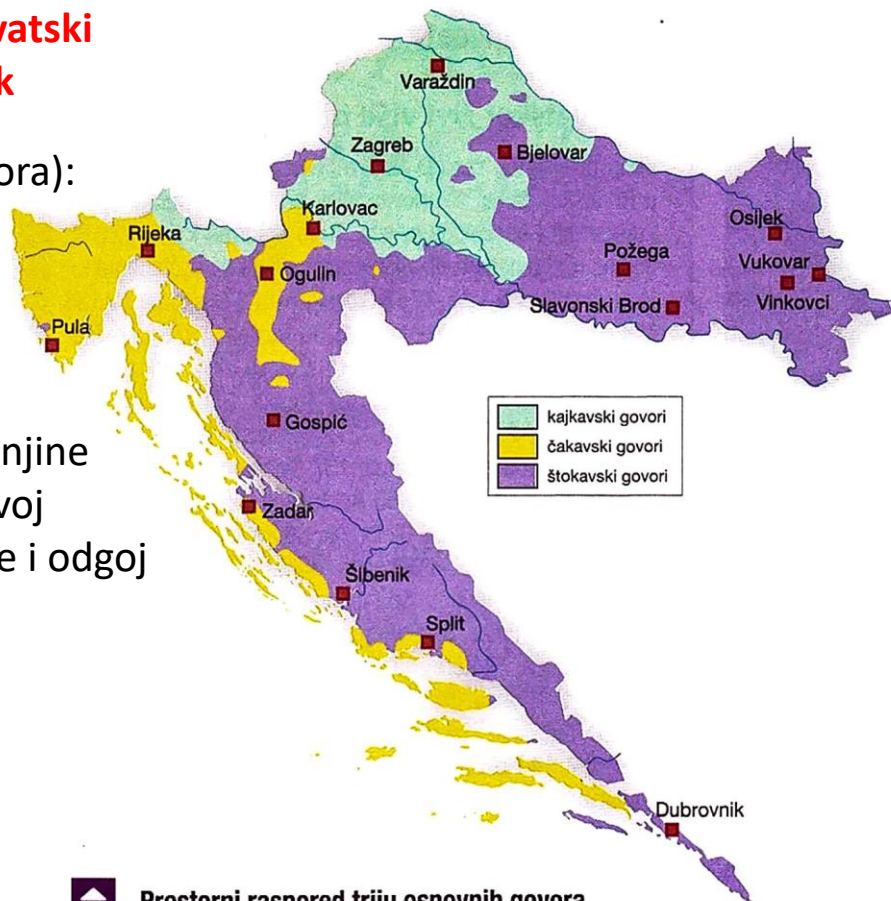
- 86% rimokatolika
- 4% pravoslavaca
- 1,5% muslimana
- 0,3% protestanata
- 3% agnostici
- 3,8% ateisti

Struktura stanovništva Hrvatske
prema vjeroispovijesti 2011. godine

JEZIČNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA RH

- U Hrvatskoj je službeni **Hrvatski (standardni) književni jezik**
- **3 narječja** (regionalna govora):
 - štokavsko
 - kajkavsko
 - čakavsko
- u Hrvatskoj nacionalne manjine imaju zakonsko pravo na svoj materinji jezik, obrazovanje i odgoj na istom

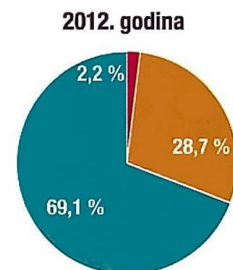
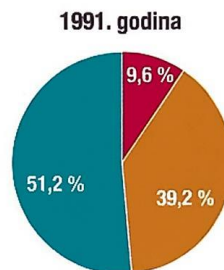
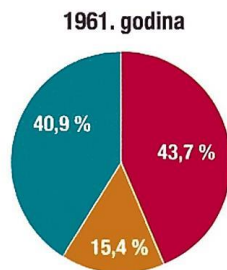
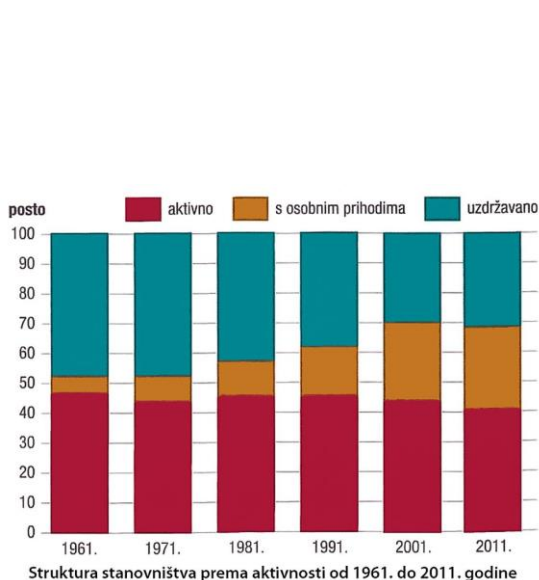

Prostorni raspored triju osnovnih govora
(narječja) u Hrvatskoj

GOSPODARSKA I OBRAZOVNA STRUKTURA

- veliki udio umirovljenika – **1,2 mil** (2011.), smanjen broj aktivnog st. (**40%**)
- prema sektorima djelatnosti
 - **najmanje zaposlenih u poljoprivredi (2%)** – karakteristika razvijenih zemalja
 - **najviše u uslužnim** (tercijarne i kvartarne) djelatnostima – **69% stanovništva**
 - industrija, građevinarstvo i rudarstvo (sekundarne) – **opada** udio zaposlenih – **28%**

Stanovništvo Hrvatske prema sektorima djelatnosti

primarni sekundarni tercijarno-kvartarni

NEPISMENI I STANOVNIŠTVO PREMA ŠKOLSKOJ SPREMI

- **99,2%** st. pismeno (*oko 32 300 st. nepismeno*) – 2011.
- *99,45% pismenih po Svjetskoj banci (2025.)*
- **28%** odraslih ima **najnižu razinu pismenosti** (OECD)
- uglavnom stanovništvo **starije od 50 godina**

Godina popisa	Ukupno (%)
1953.	16,3
1961.	12,9
1971.	9,0
1981.	5,6
1991.	3,0
2001.	1,8
2011.	0,8

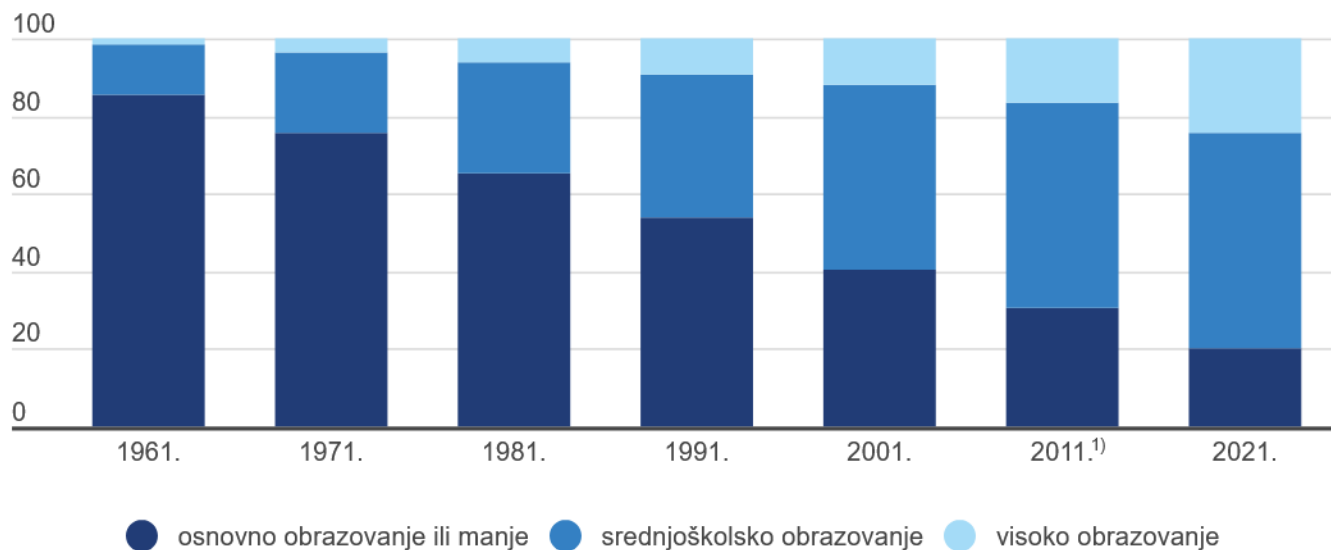
Udio nepismenih osoba starih 10 i više godina 1953.– 2011.

Godina popisa	OŠ ili manje (%)	Srednja škola (%)	Viša ili visoka škola (%)
1961.	85,6	12,6	1,8
1971.	75,9	20,5	3,6
1981.	65,1	28,5	6,4
1991.	54,0	36,5	9,5
2001.	40,6	47,4	12,0
2011.	30,8	52,6	16,4
2021.	20,4	55,5	24,1

Stanovništvo staro 15 i više godina **prema završenoj školi** 1961.– 2021.

- **20,4%** osnovna škola ili manje
- najviše sa završenom srednjom školom (**55,5%**)
- udio visoko obrazovanih se povećava – **24,1%**

Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, popisi 1961. – 2021.

MIGRACIJE HRVATSKOG STANOVNIŠTVA

migracija do 20. st | migracije u 20. st | Hrvati izvan Hrvatske | unutarnje i dnevne migracije

PROSTORNA POKRETLJIVOST

- **MIGRACIJA** – promjena mjesta stalnog boravka trajno ili privremeno, na manju ili veću udaljenost
- prema smjeru prostornog kretanja razlikujemo:
 - **IMIGRACIJU** ili **USELJAVANJE**
 - **EMIGRACIJU** ili **ISELJAVANJE**
- **MIGRACIJSKI SALDO** ili **MIGRACIJSKA BILANCA** – razlika između broja doseljenih i broja iseljenih

MIGRACIJE HRVATSKOG STANOVNIŠTVA

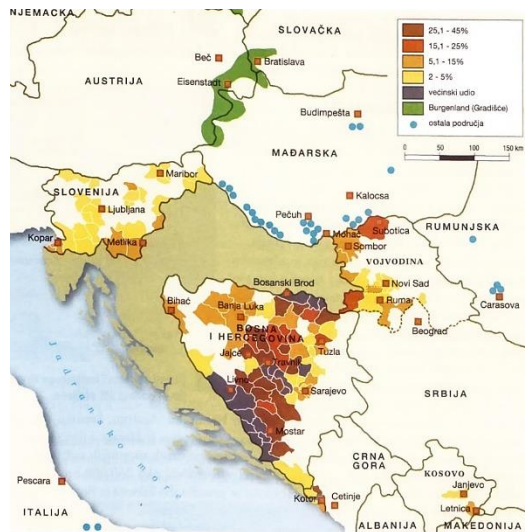
– nekoliko valova iseljavanja

- **prije 20. st** – prodor Osmanlija, ratovi, bolest vinove loze – Hrvati sele u Zapadnu Europu, SAD, Kanadu, Čile i Argentinu
- **u 20. st** – ekonomski razlozi, ratovi, politička emigracija – Hrvati sele u Zapadnu Europu, Australiju, Južnu Ameriku i SAD
- **u 21. st** – odljev mozgova – iseljavanje visoko obrazovane radne snage

– najviše Hrvata je u **Zapadnoj Europi, SAD-u, Kanadi, Argentini, Čileu i Australiji**

– hrvatske autohtone manjine:

- Gradišćanski Hrvati (*Austrija*)
- Karaševski Hrvati (*Rumunjska*)
- Moliški Hrvati (*Italija*)
- Janjevci (*Kosovo*)
- Bunjevci i Šokci (*Vojvodina*)
- Moravski Hrvati (*Češka*)

UNUTARNJE I DNEVNE MIGRACIJE

- **DERURALIZACIJA** – napuštanje sela
- **URBANIZACIJA** – porast broja gradskog stanovništva
- **DEAGRARIZACIJA** – prestanak bavljenja poljoprivredom
- industrijalizacija nakon 2. svj. rata – **urbanizacija Hrvatske**
- **migracije selo-grad** – 840 000 st. napušta sela i seli u grad (*od 1948. do 1981. godine*)
 - Slavonija, Podravina, otoci, Hrvatsko zagorje, Kordun, Lika, Dalmatinska zagora
- **DNEVNE MIGRACIJE (cirkulacije)** – gospodarski uvjetovane (radi posla u gradu) te radi školovanja (učenici, studenti)

ODLJEV MOZGOVA

- **ODLJEV MOZGOVA** ili *brain drain* – migracija visoko obrazovane radne snage koja odlazi nakon školovanja u potrazi za boljim poslom i uvjetima života

Naseljenost, naselja i regionalni razvoj

TERITORIJALNO – UPRAVNI USTROJ

- Hrvatska je upravno podijeljena na:
 - **21** županiju (20 županija + Grad Zagreb kao 21. županija)
 - **128** upravnih gradova
 - **428** općina
 - **4** NUTS 2 regije (Panonska HR, Jadranska HR, Sjeverna HR i Grad Zagreb)
- u Hrvatskoj je ukupno **6 756 naselja**
 - **139 urbanih naselja** (imaju obilježja grada),
a **6 617 ruralnih naselja** (sela) u prosjeku sa 360 st
 - **45%** stanovništva živi na selu, **55%** u gradovima (stupanj urbanizacije)

Podjela Hrvatske na općine

Podjela Hrvatske na županije

Podjela Hrvatske na NUTS regije

SEOSKA NASELJA (RURALNA NASELJA)

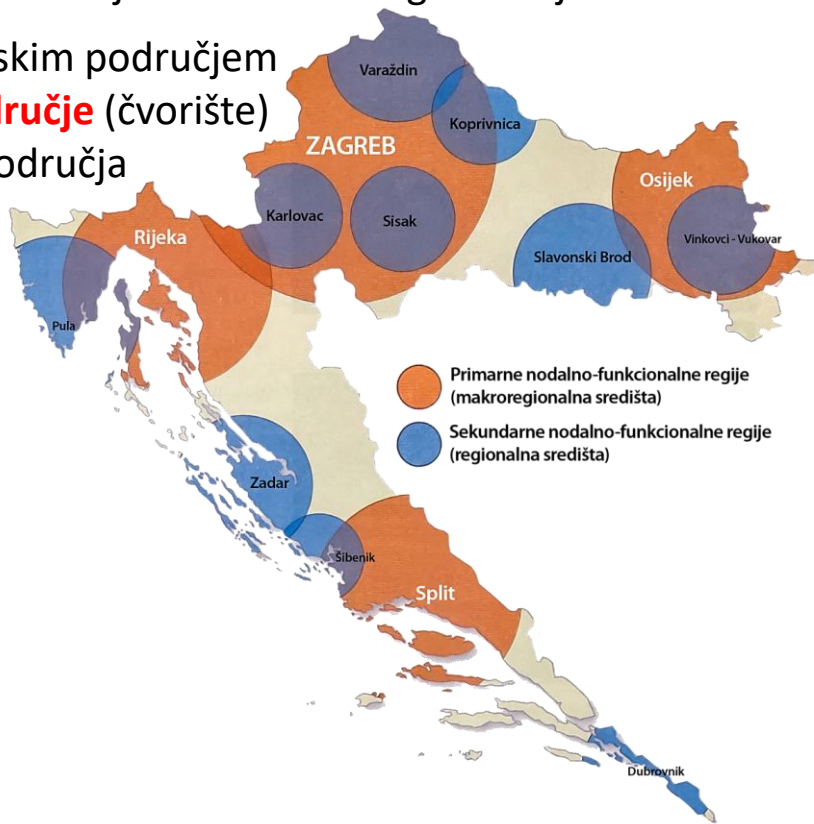
- **SELO** je naselje s manjim brojem stanovnika koje se bavi uglavnom **primarnim djelatnostima** (*poljoprivreda, stočarstvo, ribarstvo*)
- **45%** stanovništva Hrvatske živi na selu
- u Hrvatskoj je **6 617 seoskih naselja** u prosjeku s **360** stanovnika
- tri osnovna tipa seoskih naselja: **raštrkana, grupirana i osamljena**
- **najmanja sela** su u Gorsko-kotlinskoj Hrv., na otocima, u Istri i Dalmatinskoj zagori
- **najveća sela** su u Istočnoj Hrvatskoj:
 - **Čepin** (9 700 st) i **Višnjevac** (5 870), **Darda** (5 400) i **Tenja** (6 260) kod Osijeka
 - **Pitomača** (8 400 st) kod Virovitice
 - **Gunja** (2 600 st) kod Županje (*bliže Brčkom*)
 - **Ivankovo** (6 500 st) kod Vinkovaca

GRADSKA NASELJA (URBANA NASELJA)

- **GRAD** je veće naselje u kojem je većina stanovništva zaposleno u **sekundarnim, tercijarnim i kvartarnim djelatnostima**
- prema **veličini** razlikujemo:
 - **velike** gradove – Zagreb, Split, Rijeka i Osijek
 - **srednji** gradovi – više od 7 000 stanovnika
 - **mali** gradovi – više od 2 000 stanovnika
- u Hrvatskoj je **139 gradskih naselja** (**128** su **upravni gradovi**)
 - **55% stanovništva** živi u gradovima
- **neravnomjeran raspored gradova** – **više gradova je na obali**
 - Splitsko-dalmatinska županija – 16 gradova
 - Primorsko-goranska – 14 gradova
 - Istarska – 10 gradova
 - Brodsko-posavska – 2 grada

NODALNO-FUNKCIONALNE REGIJE

- gradovi imaju utjecaj na svoju okolicu – **gravitacijska zona grada**
 - **gospodarska, uslužna, obrazovna, upravna, kulturna i dr. funkcija grada**
- gustoća i pružanje prometne mreže utječe na veličinu gravitacijske zone
- veći gradovi sa svojim gravitacijskim područjem čine **nodalno-funkcionalno područje** (čvorište)
 - gradovi su čvorišta okolnog područja

NODALNO-FUNKCIONALNE REGIJE

4 MAKROREGIJE (makroregionalna središta):

1. ZAGREBAČKA – Zagreb

- Karlovac, Varaždin, Čakovec, Sisak, Bjelovar, Koprivnica, Virovitica, Velika Gorica

2. SPLITSKA – Split

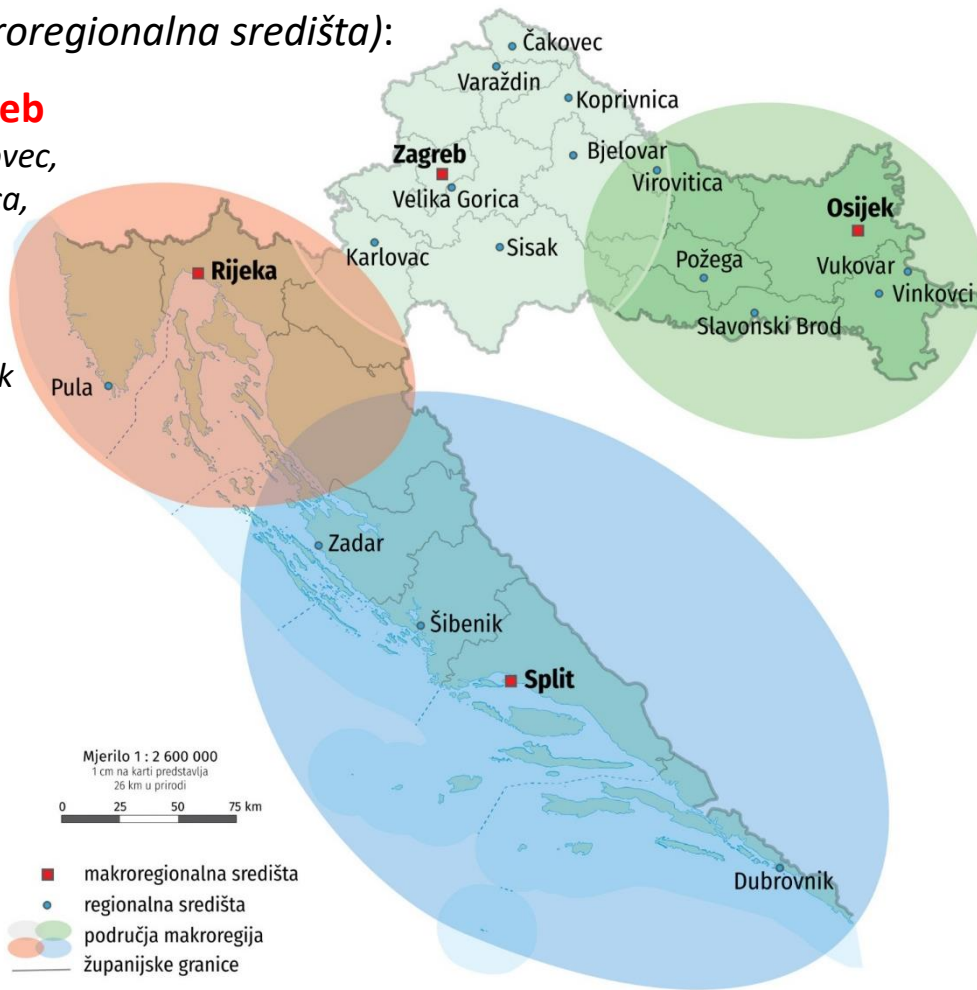
- Zadar, Šibenik, Dubrovnik

3. RIJEČKA – Rijeka

- Pula

4. OSIJEČKA – Osijek

- Slavonski Brod, Vukovar, Vinkovci i Požega

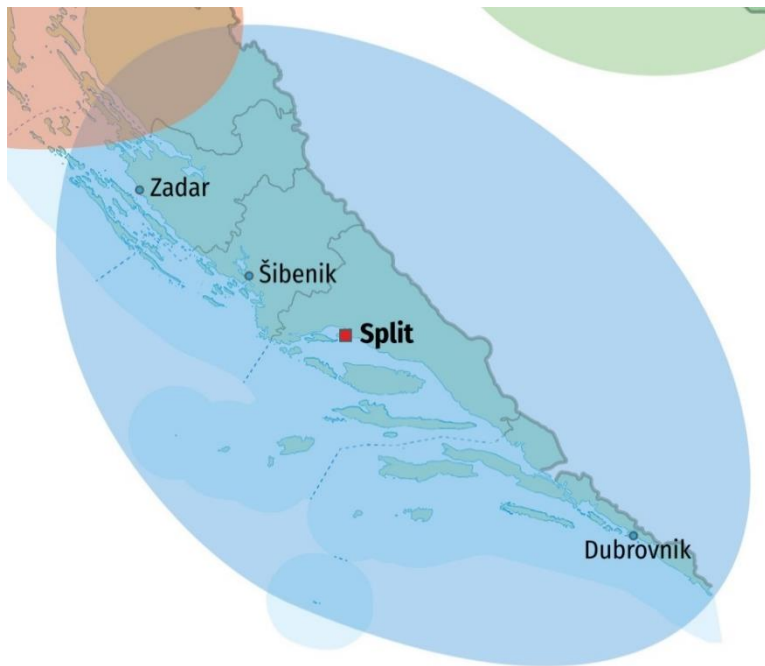
ZAGREBAČKA MAKROREGIJA

- najveći i glavni grad Hrvatske – gravitacijsko područje cijela Hrvatska
- obuhvaća područje Središnje i dijela Gorske Hrvatske
 - **35%** teritorija i oko **49%** stanovništva (u samom Zagrebu živi 19% stanovništva RH)
- dominantno gospodarsko i upravno značenje Zagreba (glavni grad)
 - **najveća koncentracija ukupne hrvatske gospodarske, kulturne, društvene, obrazovne, znanstvene i dr. djelatnosti**
- **regionalna središta:**
 1. Karlovac
 2. Sisak
 3. Velika Gorica
 4. Varaždin
 5. Čakovec
 6. Koprivnica
 7. Bjelovar
 8. Virovitica

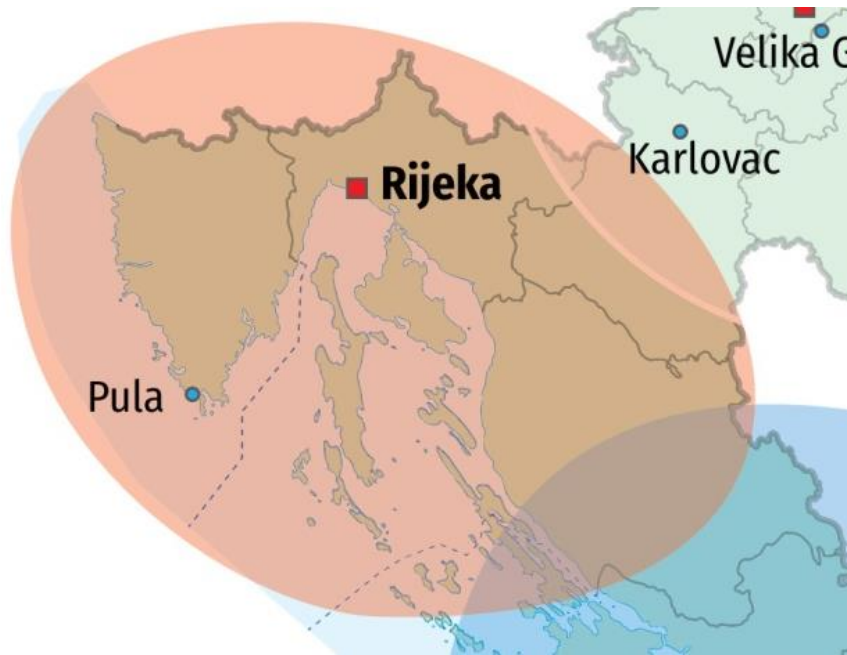
SPLITSKA MAKROREGIJA

- obuhvaća prostor Dalmacije – oko **26%** teritorija i oko **20%** stanovništva Hrvatske
- **Split** – grad ponikao iz Dioklecijanove palače (iz 4. st.)
 - **važno industrijsko, prometno, turističko, obrazovno i kulturno središte**
 - razvija se izgradnjom željeznice i nakon 2. svj. rata (izgradnja luke i industrijalizacija)
- **regionalna središta:**
 1. Zadar
 2. Šibenik
 3. Dubrovnik

RIJEČKA MAKROREGIJA

- obuhvaća područje Istre, kvarnerskih otoka i veći dio Gorske Hrvatske
 - oko **18%** teritorija i oko **12%** stanovništva Hrvatske
- **Rijeka** – važan prometni položaj u povezivanju kontinenta i mora
 - danas **naša najveća luka**
- **regionalna središta:**
 1. Pula
 - donekle Rovinj i Poreč

OSIJEČKA MAKROREGIJA

- obuhvaća područje Slavonije
 - oko **20%** teritorija i oko **18%** stanovništva Hrvatske
- **Osijek** – rubni položaj u makroregiji (luka na rijeci Dravi)
 - jedan od prvih gradova u Hrvatskoj koji se počinje **industrijalizirati**
 - **periferan položaj** – sporije se razvija od ostalih makroregionalnih središta
- **regionalna središta:**
 1. Požega
 2. Slavonski Brod
 3. Vukovar
 4. Vinkovci

